

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Ярини Ігоря Миколайовича
«Клініко-лабораторне обґрунтування застосування нового вітчизняного
А-силіконового відбиткового матеріалу при виготовленні
незнімних конструкцій зубних протезів»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук
за спеціальністю 14.01.22 – Стоматологія
до спеціалізованої вченої ради Д 64.600.02
при Харківському національному медичному університеті
МОЗ України**

Актуальність представленого дослідження пов'язана зі значною поширеністю дефектів зубних рядів серед населення України, а отже, з потребою у виготовленні ефективних незнімних конструкцій зубних протезів для їх заміщення. В свою чергу, на сучасному етапі розвитку ортопедичної стоматології підвищити функціональну ефективність даного виду протезування дозволяє розробка нових стоматологічних матеріалів. Зокрема, у технології виготовлення незнімних зубних протезів важливе місце відводиться прецизійності відбитка зубного ряду й відпрепарованих зубів.

Світова клінічна практика переконливо свідчить про те, що найбільш ефективними і перспективними в цьому плані є комбінації силіконових відбиткових матеріалів різних форм випуску й різної в'язкості. На жаль, вітчизняних досліджень даного напрямку натепер недостатньо. До того ж, асортимент вітчизняних силіконових матеріалів невеликий, а їх якість не може задовольнити зростаючі вимоги стоматологів-ортопедів.

У зв'язку з вищезазначеним не викликає сумнівів необхідність поглиблених наукових досліджень щодо розробок відбиткових матеріалів задля подальшого впровадження в практичну стоматологію.

Дисертаційна робота відноситься до планової державної науково-дослідної програми кафедр стоматологічного профілю Харківського національного медичного університету МОЗ України «Основні стоматологічні захворювання, їх лікування та профілактика» (№ державної

реєстрації 0110U001808, термін виконання 2010-2012 рр.), «Діагностика та лікування захворювань органів та тканин щелепно-лицевої ділянки» (№ державної реєстрації 0113U002274, термін виконання 2013-2015 рр.) і «Характер, структура та лікування основних стоматологічних захворювань» (№ державної реєстрації 0116U004975, 2016-2018 рр.), де автор був безпосереднім виконавцем окремих фрагментів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність

Сформульовані автором положення, висновки та практичні рекомендації достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення. Дисертант самостійно провів весь комплекс експериментальних, лабораторних та клінічних досліджень. Первинний матеріал повністю зібраний автором, ним також виконана систематизація, статистичний та клініко-інформаційний аналіз, проліковані пацієнти, узагальнені закономірності, виявлені у дослідженні. На основі виконаних безпосередньо автором лабораторних та клінічних досліджень написані усі розділи дисертації, сформульовано висновки та практичні рекомендації. У роботах, опублікованих у співавторстві, участь здобувача є визначальною.

Поглиблений аналіз використаних здобувачем об'єктових методів дослідження, як у експериментальних, так і клінічних дослідженнях, свідчить про їх сучасність, різноманітність, доцільність у застосуванні, високу інформативність та повну відповідність основній меті даного науково-прикладного дослідження запланованим завданням, що повністю забезпечило отримання найбільш обґрунтованих та достовірних даних.

Так, клініко-експериментальні дослідження проводились за спеціально розробленою програмою, яка складалась з шістьох взаємопов'язаних етапів. На першому етапі роботи здійснено обстеження 494 пацієнтів з негативними результатами лікування дефектів твердих тканин зубів і зубних рядів

незнімними конструкціями протезів. На другому етапі, була обґрунтована і запропонована рецептура А-силіконового відбиткового матеріалу для отримання анатомічних відбитків, а також дана оцінка клініко-технологічної якості силіконового відбиткового матеріалу за запропонованим методом. На третьому етапі дисертаційної роботи проведено дослідження глибини проникнення матеріалу в зубоясенну борозну серед 100 пацієнтів (208 зубів). На четвертому етапі автором проаналізовано вплив методів дезінфекції на розмірну точність відбиткових А-силіконових матеріалів. На п'ятому етапі був досліджений вплив незнімних протезів на імунометаболічний профіль 112 хворих. Нарешті, на шостому етапі – вивчена ефективність ортопедичного лікування зазначених хворих із застосуванням розробленого А-силіконового відбиткового матеріалу.

Статистична обробка отриманих матеріалів передбачала використання класичних методів параметричної статистики для кількісних величин і непараметричних – у відсотках для якісних ознак.

Таким чином, методи дослідження відповідають головній меті роботи і дозволяють виконати заплановані завдання на досить високому рівні інформативності. Всі наукові положення, висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на результатах достатнього обсягу клінічних, спеціальних фізико-механічних, та статистичних методів дослідження, що забезпечило достовірність отриманих автором наукових результатів.

Наукова і практична значимість проведених досліджень

Головний науково-практичний здобуток даної дисертаційної роботи полягає у тому, що автором вперше, на підставі визначених фізико-механічних і клініко-технологічних властивостей розроблено та впроваджено у промислове виробництво та клінічну практику новий адитивний силіконовий відбитковий матеріал для отримання анатомічних відбитків при виготовленні незнімних зубних протезів у пацієнтів з дефектами твердих тканин зубів і зубних рядів.

Також автором розроблено спосіб оцінки клініко-технологічної якості силіконового відбиткового матеріалу, на який отримано патент України на корисну модель. Виявлено, що за клініко-технологічними властивостями розроблений матеріал не поступається зарубіжним аналогам.

Автором проведено дослідження впливу дезінфікуючих засобів на розмірну точність матеріалу. Виявлено, що дезінфекція не чинить істотного впливу на розміри А-силіконових відбиткових матеріалів і отриманих по ним гіпсовим моделям.

Окрім того, здобувачем доповнені наукові дані про причини виникнення ускладнень при протезуванні незнімними конструкціями зубних протезів. Автором надана їх детальна характеристика. Встановлено, що ускладнення при протезуванні незнімними конструкціями зубних протезів обумовлені порушенням технологічних процесів, неправильним моделюванням краю коронки та жувальної поверхні.

Також автором уперше було проведено порівняльне дослідження впливу незнімних протезів на імунометаболічний профіль. Результати дослідження свідчать на користь позитивного впливу методики протезування безметалевими конструкціями щодо зменшення метаболічних проявів дезадаптації на рівні окислювального гомеостазу.

Основні положення дисертаційної роботи висвітлені у 23 наукових працях, серед яких 4 статті у фахових виданнях, 1 стаття у закордонному науковому виданні, 2 патенти України на винахід, 3 патенти України на корисну модель, 13 наукових праць у матеріалах конгресів, з'їздів і конференцій.

Структура дисертації та оцінка її змісту

Дисертаційна робота оформлена і побудована у повній відповідності з основними вимогами. Вона має титульний аркуш, анотацію українською і англійською мовами, список публікацій здобувача, зміст роботи, перелік умовних позначень та скорочень, вступ, огляд літератури, опис матеріалів та

методів дослідження, два розділи клініко-експериментальних досліджень, обговорення результатів, висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатки.

Робота викладена українською мовою, загальний обсяг рукопису – 170 сторінок. Бібліографічний список використаної літератури містить 136 найменувань (102 кирилицею та 34 латиницею). Матеріали дисертації ілюстровано 43 рисунками та 15 таблицями, додатки склали 21 сторінку.

Вступ, викладений на 9 сторінках, відображує актуальність теми роботи, її зв'язок з науковою темою, мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, методи досліджень, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, апробацію та публікації результатів дослідження.

Мета дослідження сформульована чітко, лаконічно, відповідає темі роботи. Об'єкт та предмет дослідження обрані методично правильно.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення даної наукової проблеми дисертантом поставлено шість завдань.

Як зауваження до поставлених завдань: на нашу думку, необхідно було б скорегувати завдання 2 і 3, тому що в меті дисертаційної роботи вказується про обґрунтування і розробку нового матеріалу, а у завданнях йде мова про визначення властивостей вже розробленого нового матеріалу.

Також, у пункт «Предмет дослідження» бажано було б додати ще й медичну ефективність запропонованого впровадження.

Що стосується пункту «Методи дослідження», то доцільно вказувати мету застосування кожного з методів.

Нарешті, у пункті «Практичне значення отриманих результатів» бажано наводити дані про отриману медичну ефективність запропонованих автором розробок.

Розділ «**Огляд літератури**» складається з 6 підрозділів, викладений на 15 сторінках, включає достатньо посилань на вітчизняні та іноземні джерела,

легкий до сприйняття. Слід зазначити, даний розділ не перевищує 20% від загального обсягу дисертації, що відповідає вимогам.

Розділ написаний грамотно, послідовно та логічно. На підставі аналізу джерел літератури автор обґрунтовує актуальність та доцільність проведених досліджень.

Зауваження до розділу: доцільно розширити розділ стосовно особливостей вибору відбиткового матеріалу та способу отримання відбитків в залежності від виду протезування.

Також, на нашу думку, наведена недостатня кількість посилань на силіконові відбиткові матеріали вітчизняного та імпортного виробництва з описанням їх негативних властивостей, що дозволило б обґрунтувати необхідність розробки власного відбиткового матеріалу.

Автором використана велика кількість джерел літератури, але в огляді літератури є посилання на джерела 10-річної давнини, що натеper неактуальні.

В кінці кожного підрозділу слід було б надати дуже стислі висновки стосовно напрямків подальшого наукового дослідження.

Огляд літератури слід було б завершити підсумком стосовно перспективи подальших досліджень.

У другому розділі *«Матеріали і методи досліджень»* автор описує матеріали та методи, які він використовував при проведенні досліджень. Розділ складається з 8 підрозділів, та займає 23 сторінки.

Автором запропонована концептуальна модель дослідження, що дозволяє логічно побудувати весь алгоритм наукової роботи та включає експериментальні, лабораторні та клінічні методи дослідження.

Досить предметно автором описані дослідження фізико-механічних і клініко-технологічних властивостей силіконових відбиткових матеріалів. Узагальнена порівняльна оцінка клінічно значущих фізико-механічних і

клініко-технологічних властивостей силіконових відбиткових матеріалів виконана шляхом порівняння стандартизованих показників.

Використані методики наведені достатньо повно, послідовно. Загалом розділ справляє приємне враження, хоча як **зауваження до цього розділу** можна було б віднести не достатньо повний опис методик клінічних досліджень. Також бажано було б в цьому розділі привести більше інформації стосовно особистої участі автора в кожному з досліджень. Але це не знижує значення наведеного матеріалу.

Розділ 3 «Аналіз обстеження пацієнтів з незадовільними результатами ортопедичного лікування дефектів твердих тканин зубів і зубних рядів незнімними конструкціями зубних протезів» складається з двох підрозділів. Його викладено на 18 сторінках, присвячено результатам клініко-рентгенологічного дослідження пацієнтів з неефективним ортопедичним лікуванням незнімними конструкціями зубних протезів і клініко-популяційного аналізу безпосередніх і віддалених результатів при дотриманні невизначених конструкцій зубних протезів. Розділ досить інформативний, добре ілюстрований таблицями та діаграмами, завершується висновками.

Суттєвих зауважень по розділу немає, окрім деяких незначних технічних похибок.

Розділ 4 «Розробка та експериментальне обґрунтування клінічного застосування нового А-силіконового відбиткового матеріалу» викладено на 25 сторінках і складається з 4 підрозділів.

В розділі представлені дані, які стосуються розробки рецептури оптимального складу запропонованого нового А-силіконового відбиткового матеріалу. Також приведена порівняльна характеристика основних фізико-механічних та клініко-технологічних властивостей А-силіконових відбиткових матеріалів. Крім того, автором надана оцінка клініко-

технологічної якості силіконового відбиткового матеріалу, яка визначалась за запропонованою автором методикою.

Розділ добре ілюстрований схемами та графіками для наочності представленої інформації. Незважаючи на кількість матеріалу, розділ читається легко, зрозумілий, побудований логічно та практично не викликає нарікань, окрім наявності окремих стилістичних неточностей.

До **зауважень по цьому розділу** можна було б віднести відсутність підсумку по розділу.

Розділ 5 *«Клінічні дослідження А-силіконових матеріалів та їх вплив на організм людини»* викладено на 15 сторінках і складається з 3 підрозділів.

В розділі детально викладені результати проведених автором клінічних досліджень, зокрема, порівняння глибини проникнення коригуючого матеріалу в зубоясенну борозну в залежності від методу отримання відбитка, вихідної глибини зубоясенної борозни і розташування уступу; вивчення впливу методів дезінфекції на розмірну точність відбиткових А-силіконових матеріалів; аналіз впливу незнімних протезів на імунометаболічний профіль порожнини рота.

Розділ досить інформативний, зрозумілий, добре ілюстрований, містить вичерпні дані результатів проведених досліджень.

Як **зауваження до цього розділу**, підрозділ 5.2, де йдеться про вплив методів дезінфекції на розмірну точність відбиткових А-силіконових матеріалів, слід було б включити до розділу 4.

Розділ *«Аналіз і узагальнення результатів дослідження»* містить обґрунтований підсумок дисертаційної роботи на основі оцінки та узагальнення отриманих результатів дослідження. Його викладено й оформлено у повній відповідності до вимог. Розділ викладений послідовно, з

використанням наукових досягнень і критичним співставленням власних результатів з наявними у спеціальній літературі.

Висновки і практичні рекомендації повністю віддзеркалюють усі отримані результати і цілком відповідають головній меті і запланованим завданням, об'єктивно аргументовані і мають важливе науково-практичне значення.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації. Суттєвих зауважень, як до викладу отриманих результатів, їх аналізу і запропонованих рекомендацій немає.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи. Вагомих зауважень щодо оформлення та змісту дисертації немає. Дисертація написана грамотною літературною мовою, достатньо повно ілюстрована. Текст дисертації послідовний та логічний. Зроблені зауваження не є принциповими, мають суто технічний характер та рекомендаційне спрямування, вони не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Отже, подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота виконана й оформлена на високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог ВАК України на теперішній час і безумовно заслуговує на позитивну оцінку.

У процесі рецензування виникла низка питань дискусійного характеру, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Які переваги, на Ваш погляд, має розроблений Вами матеріал перед іншими вітчизняними А-силіконовими відбитковими матеріалами?
2. Чи можливе застосування запропонованого Вами способу оцінки якості відбиткового матеріалу для визначення якості будь-яких інших стоматологічних матеріалів?
3. Яким чином Ви плануєте впроваджувати Вашу розробку у масштабах країни?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ярини Ігоря Миколайовича «Клініко-лабораторне обґрунтування застосування нового вітчизняного А-силіконового відбиткового матеріалу при виготовленні незнімних конструкцій зубних протезів» є завершеною, самостійно виконаною науково-прикладною роботою, яка присвячена вирішенню важливого наукового і клінічного питання – підвищенню ефективності ортопедичного лікування хворих незнімними конструкціями зубних протезів, шляхом розробки і використання нового вітчизняного А-силіконового відбиткового матеріалу.

За своєю актуальністю, науковою новизною, практичним значенням і прикладною цінністю, дана дисертаційна робота цілком відповідає п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує присудження наукового ступеню кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри ортопедичної стоматології
Державного закладу
«Дніпропетровська медична академія
Міністерства охорони здоров'я України»
доктор медичних наук, професор

Підп. **О.О. Фастовець**
ЗАСВІДЧУЮ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ МОЗ УКРАЇНИ
23.08.2019 р.